ἄνθρωπος ἴδῃ τὸν ἥλιον μέχρι τῆς καταβάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν τάφον· ἔχει τὸν βίον πλήρη πόνων καὶ συμφορῶν καὶ ἀλγηδόνων. Ἐν δὲ σελ. 369 διδάσκει ὅτι ὁ τοῦ θανάτου φόβος ἐστὶ κενός· διότι «*οὔτε περὶ τοὺς ζῶντάς ἐστιν*», λέγει, «*οὔτε περὶ τοὺς μετηλλαχότας*».

Ἐν δὲ σελ. 397—399 παρίσταται διδάσκων ὅτι τὸ πλουτεῖν αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὔτ' ἀγαθὸν οὔτε κακόν ἐστι, γίνεται δὲ ἀγαθὸν μὲν τοῖς ἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῖς ἐπισταμένοις ὅπως δεῖ χρῆσθαι τοῖς χρήμασι, κακὸν δε τοῖς μοχθηροῖς καὶ ἀνεπιστήμοσιν. Ὁ Σουΐδας καὶ ὁ Σχολιαστὴς τῆς τοῦ Πλάτωνος Πολιτείας (σελ. 600 c) διηγοῦνται ὅτι ὁ Πρόδικος ἐτελεύτησε πιὼν κώνειον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὡς διαφθείρων τοὺς νέους. Ἡ μαρτυρία ὅμως αὕτη οὐδεμιᾶς πίστεως ἀξία ἐστίν.

Καὶ τὰ περὶ φιλοχρηματίας αὐτοῦ φερόμενά εἰσιν ἀπίθανα, διότι κατάγονται ἐκ συγγραφέων μεταγενεστέρων καὶ ἀναξιοπίστων (¹).

Βέβαια συγγράμματα Προδίκου ἦσαν αἱ ὧραι καὶ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, φαίνεται δὲ ὅτι ἔγραψε καὶ ἐγκώμιον γεωργίας (²) καὶ λόγον κατὰ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, οὗ λόγου ἀπηχήματα εὑρίσκομεν ἐν Ἀξιόχῳ (366 B, κ. ἑφ.) καὶ πραγματείαν περὶ τοῦ πλουτεῖν (Ἐρυξ. 397—399).

Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος (³)

Ὁ Ἠλεῖος οὗτος Σοφιστὴς ἦτο περίπου τῆς αὐτῆς καὶ ὁ Πρόδικος ἡλικίας (⁴). Πατρὶς αὐτοῦ ὁμοφώνως ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται.

(¹) Zeller, I⁴, 955, 2.

(²) Θεμιστ. λόγ. Α', 349 B.

(³) Περὶ Ἱππίου πραγματεύονται ὁ Spengel ἐν τῇ πολλάκις ἀναγραφείσῃ «Συναγῇ Τεχνῶν» Stuttg. 1828. Ὁ Osann, Der Sophist Hippias als Archäolog. Rhein. Mus. N. F. II, 1843 σελ. 495 κ. ἑφ. C. Müller, Hipp. Elei fragmenta ἐν Fragm. histor. Graec. vol. II. Parisiis 1848. Jac. Mähly, Der Sophist Hip. v. E. Rhein. Ms. N. F. XV, 1860 σελ. 514—535 καὶ XVI, 1861 σελ. 38—49. Otto Friedel, Dissert. De Hippiae studiis Homericis. Ferd. Dummler, H. d. Eleer. Akademika, Anhang III. P. Leja, Der Sophist H. Pr. Sagan 1893.

(⁴) Τοῦτο δ' ἐξάγεται ἐκ τοῦ Πρωταγόρου τοῦ Πλάτωνος (317 c), ἐκ τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΟΕΡΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἡ Ἦλις, διδάσκαλος δ' αὐτοῦ ἀναφέρεται ὁ ἄλλως ἄγνωστος Ἡγησίδημος (¹). Ὁ Geel ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀθηναίου (ΙΑ',506 f. κ. ἑφ.) ἄνευ ἀποχρώντων λόγων ἐξάγει ὅτι ὁ Ἱππίας ἐγένετο μαθητὴς τοῦ μουσικοῦ Λάμπρου καὶ τοῦ ῥήτορος Ἀντιφῶντος.

Ὁ Ἱππίας διήρχετο ὡς ὁ Πρόδικος καὶ ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πρωταγόρας τὰς πόλεις καὶ ἐδίδασκε τοὺς νέους ἀντὶ χρημάτων (²). Αὐτὸς δὲ παρὰ Πλάτωνι καυχᾶται, ὅτι ἐν Σικελίᾳ, τοῦ Πρωταγόρου ἐκεῖ ἐπιδημοῦντος καὶ εὐδοκιμοῦντος καὶ πρεσβυτέρου ὄντος, αὐτὸς καὶ ἐκείνου πολὺ νεώτερος ὢν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐκέρδησε πλέον τῶν 150 μνῶν καὶ ἐξ ἑνὸς μάλιστα χωρίου πολὺ μικροῦ, τοῦ Ἰνυκοῦ, ἔλαβε πλέον ἢ εἴκοσι μνᾶς καὶ ὅτι αὐτὸς πολλῷ πλείω ἐκέρδησε χρήματα ἢ ἄλλοι σύνδυο τῶν Σοφιστῶν οἱοιδήποτε.

Κατὰ τὸν ὁμώνυμον τῷ Ἱππίᾳ διάλογον τοῦ Πλάτωνος ὁ Ἱππίας ἐστέλλετο ὑπὸ τῶν Ἠλείων πρεσβευτὴς πρὸς πολιτικὰς πράξεις εἰς πολλὰς ἄλλας πόλεις, πρὸ πάντων δὲ εἰς Λακεδαίμονα, εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας σπανίως ἤρχετο. Ἰὼν Ξενοφ. Ἀπομνημονεύμασι (IV, 4, 5) λέγεται ὅτι ὁ Ἱππίας ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν. Κατὰ τὸν διάλογον Ἱππίαν τὸν Ἐλάττονα ὁ Ἱππίας ἀφικνεῖτο εἰς τὰ Ὀλύμπια καθ' ἑκάστην Ὀλυμπιάδα εἰς τὴν

Ἱππίου τοῦ Μείζονος (282 Ε), ἔνθα ὁ Πρωταγόρας λέγεται πρεσβύτερος, αὐτὸς δὲ πολὺ νεώτερος ἐκείνου, ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἀπομν. IV, 4, 5), ὅστις παρίστησιν αὐτὸν παλαιὸν τοῦ Σωκράτους γνώριμον, καὶ ἐκ τῆς Ἀπολογίας 19 Ε, ἔνθα παρίσταται ὁ Ἱππίας ὡς λίαν ὀνομαστὸς Σοφιστής. Ὁ Ψευδοπλούταρχος (ἐν βίῳ 10 ῥητόρων IV, 16 καὶ 4), λέγει ὅτι ὁ Ἰσοκράτης γέρων ἤδη ὢν ἔλαβε σύζυγον τὴν Πλαθάνην, τὴν χήραν τοῦ ῥήτορος Ἱππίου. Πρῶτος ὁ Σουίδας (ἐν λέξει Ἀφαρεύς) λέγει ὅτι ἦτο χήρα τοῦ Σοφιστοῦ Ἱππίου. Ἐκ τούτου δὲ ὁ Müller Fr. Hist. II, 59 καὶ ὁ Mähly. αὐτ. XV, 520. XVI, 38—49 συνεπέρανεν, ὅτι ὁ Ἱππίας ἐγένετο ὀλίγον πρεσβύτερος τοῦ Ἰσοκράτους. Ἀλλὰ πρῶτον δὲν γινώσκομεν, ἂν ὁ Ἱππίας τοῦ Ψευδοπλουτάρχου ἐστὶν ὁ Σοφιστὴς ἢ ἄλλος τις ὁμώνυμος καὶ ποία ἦτο ἡ ἡλικία τῆς Πλαθάνης ὡς πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους· διότι, ἄν, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Zeller (I⁴, 956, 3), ἡ Πλαθάνη ἦτο δεκάδας τινὰς ἐτῶν νεωτέρα τοῦ Ἱππίου, ὁμῆλιξ δὲ ἢ μόνον ὀλίγον νεωτέρα τοῦ Ἰσοκράτους, πάλιν οὐδὲν κωλύει ν' ἀναβιβάσωμεν τὴν γέννησιν τοῦ Σοφιστοῦ εἰς τὸ 460 ἔτος π. Χ.

(¹) Σουίδας ἐν λέξει Ἱππίας.

(²) Ἀπολ. 19 Ε. Ἱππίᾳ Μείζ. 282 Δ. κ. ἑφ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τῶν Ἑλλήνων πανήγυριν· ἐποιεῖτο δ' ἐπιδείξεις ῥητορικὰς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἀπεκρίνετο τῷ βουλομένῳ νὰ ἐρωτᾷ αὐτόν. Ἐν τε τῷ Μείζονι καὶ τῷ Ἐλάττονι Ἱππίᾳ (¹) μνημονεύονται ῥητορικαὶ ἐπιδείξεις, ἃς ἐποιεῖτο ὁ Ἱππίας ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ διδασκαλείῳ τοῦ Φειδοστράτου καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἐν Ἀθήναις βλέπομεν αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλίου καθήμενον ἐν τῷ κατ' ἀντικρὺ προστώῳ ἐν θρόνῳ, περὶ αὐτὸν δὲ καθημένους ἐπὶ βάθρων Ἐρυξίμαχον τὸν Ἀκουμενοῦ καὶ Φαῖδρον τὸν Μυρρινούσιον καὶ Ἄνδρωνα τὸν Ἀνδροτίωνος καὶ συμπολίτας αὐτοῦ καὶ ἄλλους τινὰς ἐρωτῶντας αὐτὸν περὶ φύσεως καὶ περὶ τῶν μετεώρων, ἀστρονομικά τινα, ὁ δὲ Ἱππίας ἐν θρόνῳ καθήμενος διέκρινε καὶ διεξήρχετο πρὸς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν τὰ ἐρωτώμενα(²), εἶτα δὲ κατεσκευάσθη περὶ αὐτὸν συνέδριον, ὅπως ἀκροάσωνται τοῦ Πρωταγόρου καὶ Σωκράτους διαλεγομένων. Ὅτε δ' ἐκινδύνευε νὰ διαλυθῇ τὸ συνέδριον, τοῦ μὲν Σωκράτους ἀπαιτοῦντος νὰ γίνηται ἡ συζήτησις κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν, τοῦ δὲ Πρωταγόρου διὰ συνεχοῦς λόγου, ὁ Ἱππίας εἶπε πρὸς συνδιαλλαγὴν λόγον διὰ σεμνῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν ῥημάτων πᾶσι τοῖς παροῦσιν ἀρέσαντα καὶ ὑπὸ πάντων ἐπαινεθέντα, ἐν ᾧ τὰς Ἀθήνας πρυτανεῖον τῆς σοφίας ὀνομάζει, τὸν δὲ τοῦ Καλλίου οἶκον τὸν ὀλβιώτατον καὶ μέγιστον τῶν Ἀθηνῶν, ἑαυτοὺς δὲ τοὺς σοφωτάτους τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅτι αἰσχρόν ἐστι νὰ διαφέρωνται ὡς οἱ φαυλότατοι τῶν ἀνθρώπων (αὐτόθ. 337 c).

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἐν τούτοις μὲν ὑπάρχει καὶ πολὺ τὸ σατυρικὸν στοιχεῖον καὶ ἡ ὑπερβολή, ὁ δὲ Ἱππίας ὁ Μείζων νοθεύεται. Ὅσα δὲ περὶ Ἱππίου λέγει ὁ Φιλόστρατος ἔχουσι πηγὴν τοὺς Πλατωνικοὺς διαλόγους. Τοῦ δὲ Τερτυλλιανοῦ (Apologet. 4. 6) ἡ μαρτυρία, ὅτι ὁ Ἱππίας διεφθάρη κατά τινα προδοτικὴν ἐπιχείρησιν, τυγχάνει ὁμοίας φύσεως πρὸς ὅσα κατηγορεῖ οὗτος τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων (¹). Ὁ Ἱππίας ἠγάπα νὰ ἐπιδεικνύηται ἔν τε τῇ περιβολῇ καὶ ἐπὶ πολυμαθείᾳ. Ἐφόρει πορφυροῦν ἔνδυμα, ἐσε-

(¹) 289 B. 363 A. πρβλ. Φ ι λ ο σ τ ρ. 6, Σοφ. I, 11.
(²) Π λ ά τ. Π ρ ω τ. 315 C.
(³) Ἰδὲ Z e l l e r αὐτ. I⁴, 957, 1.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΠΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μνύνετο δὲ ὅτι καινὰ ἀείποτε ἐδύνατο νὰ διδάσκῃ (¹) καὶ περὶ πάντων. Ἐν Πρωταγόρᾳ (318 Ε) μυκτηρίζεται ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Πρωταγόρου ὅτι διδάσκει τέχνας, λογισμούς, ἀστρονομίαν, γεωμετρίαν μουσικήν. Ἐν δὲ Ἱππίᾳ τῷ Μείζονι (285 Β.) ἀπαριθμεῖ ὁ Σωκράτης ἐν εἰρωνικῷ θαυμασμῷ τὸ πλῆθος τῶν γνώσεων αὐτοῦ· ἤτοι «τὰ περὶ τὰ ἄστρα τε καὶ τὰ οὐράνια πάθη, τὴν γεωμετρίαν, τοὺς λογισμούς, περὶ γραμμάτων δυνάμεως καὶ περὶ συλλαβῶν καὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν, περὶ γενῶν καὶ τῶν ἡρώων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κατοικίσεων, ὡς τὸ ἀρχαῖον ἐκτίσθησαν αἱ πόλεις καὶ συλλήβδην πάσης τῆς ἀρχαιολογίας». Κυρίως δὲ ἐμεγαλαυχᾶτο ἐπὶ τῇ ἰσχυρᾷ αὐτοῦ μνήμῃ, ὅτι ἅπαξ ἀκούσας δύναται ν' ἀπομνημονεύσῃ πεντήκοντα ὀνόματα, καὶ ἐπὶ γνώσει καλῶν ἐπιτηδευμάτων.

Ἐν δὲ Ἱππίᾳ τῷ Ἐλάττονι μνημονεύεται ἐν ἀρχῇ μὲν (363 Α) ἐπίδειξίς τις τοῦ Ἱππίου περὶ Ὁμήρου, ἐν δὲ σελίδι 368 Β κ. ἑξ. λέγεται ὅτι ἐμεγαλαυχᾶτό ποτε ὅτι ἦτο περὶ τὰς τέχνας πάντων ἀνθρώπων σοφώτατος καὶ ὅτι διεξήρχετο ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ ταῖς τραπέζαις πολλὴν σοφίαν καὶ ζηλωτήν, ἔλεγε δὲ ὅτι ἦλθέ ποτε εἰς Ὀλυμπίαν ἔχων τὰ περὶ τὸ σῶμα ἔργα πάντα ἑαυτοῦ· 1) δακτύλιον, ὡς μαρτύριον ὅτι ἠπίστατο νὰ γλύφῃ δακτυλίους, 2) ἄλλην σφραγῖδα ἑαυτοῦ ἔργον καὶ ταύτην, 3) στλεγγίδα καὶ λήκυθον, ἃ αὐτὸς εἰργάσατο, 4) τὰ ὑποδήματα, ἃ εἶχεν, ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς ἐσκυτοτόμησε, 5) τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτωνίσκον αὐτὸς ὕφανεν, 6) τὸ πᾶσι παραδοξότατον φανὲν καὶ σοφίας πλείστης ἐπίδειγμα, ἡ ζώνη τοῦ χιτωνίσκου, ἣν εἶχεν, ἦτο οἷαι αἱ Περσικαὶ ἐκ τῶν πολυτελῶν, ἔπλεξε δὲ αὐτὸς ταύτην. Προσέτι ἦλθεν ἔχων ποιήματα καὶ ἔπη καὶ τραγῳδίας καὶ διθυράμβους καὶ κατὰ λογάδην πολλοὺς λόγους καὶ παντοδαπῶς συγκειμένους. Πρὸς τούτοις ἦλθε ῥυθμῶν ἐπιστήμων, πολὺ τῶν ἄλλων διαφερόντων, καὶ ἁρμονίας καὶ γραμμάτων ὀρθότητος καὶ ἄλλων πάνυ πολλῶν. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὸ μνημονικὸν τέχνημα, καθ' ὃ ἐθεώρει ἑαυτὸν λαμπρότατον.

Ταῦτα ἐπαναλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου, τοῦ Κικέρωνος(²), ἐν μέρει δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Θεμιστίου(³). Ἐπ' αὐτῶν στηρίζεται

(¹) Ξενοφ. Ἀπομν. IV, 4, 6.
(²) De orat. III, 32. 127 Apul. Florid. Nr. 32.
(³) Λόγ. ΚΘ', 345 c κ. ἑξ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΑΠΑΣΟΥΛΑΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

καὶ τοῦ Ψευδολουκιανοῦ ὁ *Ἱππίας ἢ Βαλανεῖον*, ἡ συγγραφὴ ὅμως αὕτη θέλει νὰ φαίνηται ὡς οὖσα τῶν χρόνων τοῦ Ἱππίου (1). Ἐν τοῖς ἐκτεθεῖσιν ὑπάρχει καὶ διαμώκησις τῆς ματαιότητος καὶ μεγαλαυχίας τοῦ Ἱππίου ἐπὶ πολυμαθίᾳ. Ἄξια πίστεως εἰσι πάντως τὰ ἐν Πρωταγόρᾳ (2) λεγόμενα, ὅτι ὁ Ἱππίας ἐδίδασκε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τέχνας, λογισμούς, ἀστρονομίαν, γεωμετρίαν καὶ μουσικήν, εἰς ἃς κατελεκτέον καὶ ἐπιδείξεις περὶ χειροτεχνιῶν καὶ ὡραίων τεχνῶν, καὶ τὸ ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενοφῶντος φερόμενον, ὅτι ὁ Ἱππίας ἀείποτε ἐπειρᾶτο καινὰ λέγειν διὰ τὸ πολυμαθὴς εἶναι. Τὸ μνημονικόν, ὃ ἐδίδασκεν ὁ Ἱππίας, μνημονεύεται καὶ ἐν Συμποσίῳ τοῦ Ξενοφῶντος 4, 62.

Ὁ Ἱππίας ἔγραψε (3), α) ἀρχαιολογίαν, ἐν ᾗ συλλέξας ἔκ τε τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ποιητῶν καὶ λογογράφων τὰ μέγιστα καὶ ὁμόφυλα καινὸν καὶ πολυειδῆ τὸν λόγον, ὡς ἐπεθύμει, κατεσκεύασεν (4)·

β) *συναγωγήν*, ἧς λείπει ὁ προσδιορισμός (5)·

γ) λόγον περὶ ἐπιτηδευμάτων καλῶν, ἃ χρὴ τὸν νέον ἐπιτηδεύειν (6)·

δ) περὶ Ὁμήρου (7)·

ε) ἀναγραφὴν τῶν Ὀλυμπιονικῶν. Κατὰ τὸν Πλούταρχον (6. Νουμᾶ κεφ. 1) πρῶτος ὁ Ἱππίας συνέταξε τοιαύτην ἀναγραφήν·

ς) συγγραφὴν ἀγνώστου ἐπιγραφῆς, ἧς ὁ Πρόκλος (εἰς Εὐκλείδην 19 Ἀπ. 65) διέσωσεν ἡμῖν σημείωσίν τινα περὶ τοῦ μαθηματικοῦ Ἀμερίστου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Στησιχώρου.

ζ) Ἐλεγεῖον (περὶ οὗ Παυσαν. V, 25, 1).

Ὁ Ἱππίας ἐπηγγέλλετο τὸν πανεπιστήμονα. Ἠσχολεῖτο δὲ καὶ περὶ τὴν φύσιν, διότι ἐδίδασκεν, ὡς εἴδομεν, ἀριθμητικὴν καὶ

(1) Κεφ. 3 καὶ 4 ἐν ἀρχῇ.
(2) 315 B καὶ 318 E.
(3) Περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἱππίου. ἰδὲ Zeller αὐτ. I⁴, 958, 1.
(4) Κλήμ. Στρωμ. VI, 228c. ἔκδ. Migne.
(5) Περὶ ταύτης Ἀθην. II⁴, 609.
(6) Πλάτ. Ἱππίᾳ Μείζ. 286 A.
(7) Πλάτ. Ἱππίᾳ Ἐλάτ. 263 A.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ε. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΟΥΠΕΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν, ἐφ' οἷς καὶ κατεγελᾶτο ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου.

Περὶ ἠθικῆς γνώμας τοῦ Ἱππίου περιεῖχεν ὁ λόγος περὶ ἐπιτηδευμάτων καλῶν, ἐν ᾧ ὁ Νέστωρ ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Νεοπτολέμου «ποῖά ἐστι καλὰ ἐπιτηδεύματα, ἃ ἄν τις ἐπιτηδεύσας νέος ὢν εὐδοκιμώτατος γένοιτο» λέγει καὶ ὑποτίθεται αὐτῷ πάμπολλα νόμιμα καὶ πάγκαλα. Ὁ Ἱππίας (¹) δὲν ἐθεώρει τοὺς νόμους σπουδαῖον πρᾶγμα, οὐδ' ὑποχρεωτικὸν τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, ἀφ' οὗ συχνάκις μεταβάλλονται καὶ αὐτοὶ πολλάκις οἱ θέμενοι αὐτοὺς ἀποδοκιμάζοντες μεταβάλλουσι. Θείους δ' ἐθεώρει τοὺς ἀγράφους ἐκείνους νόμους, οἵ ἐν πάσῃ χώρᾳ ὁμοίως νομίζονται, οἷον τὸ σέβεσθαι θεούς, τὸ τιμᾶν γονέας, τὸ μήτε γονέας παισὶ μίγνυσθαι μήτε παῖδας γονεῦσιν, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὡς παραβαινόμενον ἐνίοτε δὲν θέλει ὁ Ἱππίας νὰ θεωρήσῃ ὡς θεῖον, μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ὅμως τοῦ Σωκράτους, ὅτι οἱ τοὺς θεῶν νόμους παραβαίνοντες δὲν δύνανται ν' ἀποφύγωσι τὴν τιμωρίαν, ὡς οἱ παραβάται τῶν ἀνθρωπίνων νόμων, ἀποδέχεται καὶ τοῦτον ὡς θεῖον νόμον. Οὕτω δὲ πρῶτος ὁ Ἱππίας ποιεῖται διάκρισιν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων, φυσικοῦ καὶ θετοῦ δικαίου, καὶ ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ τοῦ Πλάτωνος (337 C) παρίσταται ὁ Ἱππίας ποιούμενος τὴν διάκρισιν φύσεως καὶ νόμου. Τὸν νόμον ὀνομάζει τύραννον τῶν ἀνθρώπων, ὅστις πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν βιάζεται. Ὁ τρόπος δὲ καθ' ὃν παρίστησιν ὁ Πλάτων τὸν Ἱππίαν, προοιμιαζόμενον διὰ τῆς ἀντιθέσεως τῆς φύσεως πρὸς τὸν νόμον χωρὶς ν' ἀπαιτῇ τοῦτο ἀναγκαίως ἡ τοῦ λόγου ὑπόθεσις, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀντίθεσις αὕτη ἰδιάζει τῷ Ἱππίᾳ καὶ ὅτι πολὺ ἐπ' αὐτῇ ἐπεδείκνυτο ὁ Ἱππίας, ἥτις κατέστη ἔπειτα καθολικὸν τῶν Σοφιστῶν δόγμα (²).

Ἡ ἀναφορὰ τῶν ἀγράφων νόμων εἰς τοὺς θεοὺς δεικνύει ὅτι ὁ Ἱππίας δὲν ἀφίστατο τῆς θρησκείας τοῦ ἔθνους αὐτοῦ. Τοῦτο ὀνομάζει ὁ Zeller ἀντίφασιν Γ⁴, 1013.

Ὡς οἱ ἄλλοι Σοφισταὶ μεγάλην ἀποδίδωσι καὶ ὁ Ἱππίας σημασίαν εἰς τὴν ῥητορικήν (Spengel p. 60), διὸ καὶ ἐπραγματεύετο

(¹) Ξενοφ. Ἀπομνημ. IV, 4, 14—25.
(²) Προβ. Zeller αὐτ. Γ⁴, 1006.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο. ΠΕΤΡΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

περὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν καὶ γραμμάτων ὀρθότητος (1) «περί τε γραμμάτων δυνάμεως καὶ συλλαβῶν καὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν».

Θρασύμαχος (2) ο Χαλκηδόνιος.

Ὁ Θρασύμαχος ἦτο ἐκ Χαλκηδόνος, διὸ καὶ φέρεται ἀείποτε ὁ Χαλκηδόνιος, ἔζησεν ὅμως τὸ πλεῖστον ἐν Ἀθήναις, ἀπέθανε δ' ἐν Χαλκηδόνι (3), ὡς φαίνεται ἐκ τινος ἐπιτυμβίου ἐπιγράμματος.

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Πλάτωνος διαλόγου, γενομένου περὶ τὸ 408 π. Χ., φαίνεται ὅτι ὁ Θρασύμαχος ἦτο νεώτερος τοῦ Σωκράτους· ἐκ δὲ τοῦ Θεοφράστου (4) πιθανὸν γίνεται ὅτι ἦτο τοῦ Λυσίου καὶ τοῦ Ἰσοκράτους (435 π. Χ.) οὐκ ὀλίγον πρεσβύτερος, ὥστε ἡ γέννησις αὐτοῦ πίπτει πιθανῶς περὶ τὸ 455—445.

Ὁ Θρασύμαχος ἦτο διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς λίαν ὀνομαστός, ἀλλὰ—κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Πλάτωνος (5), ἥτις βεβαίως δὲν τυγχάνει ὅλως ἀσύστατος, διότι ἐπιβεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (6), λέγοντος ὅτι ὁ Ἡρόδικος ἔλεγεν αὐτῷ «ἀεὶ θρασύμαχος εἶ»—φιλοχρήματος, φιλόνικος, θρασύς, ἐπιδεικτικός, κομπορρήμων, καταφρονητὴς τῶν ἄλλων, ἱκανὸς νὰ ἰσχυρισθῇ τὰ παραδοξώτατα καὶ ἀτοπώτατα καὶ πρὸς τὸν κοινὸν λόγον ἐναντιώτατα· οἷον ὅτι ἡ ἀδικία ἐστὶ σοφία καὶ ἀρετή, ἡ δὲ δικαιοσύνη τοὐναντίον. Ἐν σελ 336 Β παραβάλλεται πρὸς θηρίον ἁρπακτικόν, ἐν σελ. 357 Β. πρὸς *δφιν, κεκληθέντα* ὑπὸ τοῦ Σωκράτους.

Ἔγραψεν ὁ Θρασύμαχος *Ἐλέους* (7) καὶ τέχνην (8), ἥτις κατὰ Zeller ἦτο μέρος τοῦ πρώτου συγγράμματος. Ἐν Φαίδρῳ (267 C)

(1) Πλάτ. Ἱππίᾳ Ἐλάτ. 367 Δ. Ἱππίᾳ Μείζ. 328 Δ.

(2) Geel Hist. crit. Sophist. 201. C. F. Hermann. De Thrasymacho Chalcedonio Ind. Götting. 1848/59 Spengel. Συναγ. τεχν. 93.

(3) Ἀθην. Γ', 454 καὶ ἑφ.

(4) Παρὰ Διον. περὶ λεκτ. Δημ. δειν. κεφ. 3 σελ. 958. Cic orat. 12, 39.

(5) Πολ. Ι. ἰδίᾳ σελ 336 Β—338 C. 341 C. 343 A καὶ ἑφ. 344 Δ. 350 C καὶ ἑφ.

(6) Ῥητ. Β', 23. 1400, 6, 19.

(7) Ἀριστ. Ῥητ. Γ', 1. 1404, α, 13.

(8) Σουίδας ἐν λέξ. Θρασύμ. Σχολ. εἰς Ἀριστοφ. Ὀρν. στίχ. 881.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐξαίρεται πολὺ τὸ τοῦ λόγου σθένος τοῦ Θρασυμάχου, ὅστις «ὀργίσαι τε αὖ πολλοὺς ἅμα δεινὸς ἀνὴρ γέγονε, καὶ πάλιν ὀργισμένοις ἐπᾴδων κηλεῖν· διαβάλλειν τε καὶ ἀπολύσασθαι διαβολὰς ὁθενδὴ κράτιστος».

Τὸ ὕφος τοῦ Θρασυμάχου δὲν εἶχε τὸ ὑπέρκομψον καὶ ψυχρὸν τοῦ Γοργίου. Ὁ Θεόφραστος ἐπαινεῖ τὸν Θρασύμαχον ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἐτράπη τὴν ἁρμόζουσαν τῷ ῥητορικῷ λόγῳ ὁδὸν μεταχειρισθεὶς τὴν συνήθη γλῶσσαν, κοσμήσας ὅμως αὐτὴν πλουσίως (¹). Καὶ ὁ Διονύσιος ὁμολογεῖ τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ. Ὁ Σουΐδας λέγει ὅτι πρῶτος περίοδον καὶ κῶλα κατέδειξε καὶ περὶ ὑποκριτικῆς κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (²) ἐπραγματεύθη ἐνὶ τοῖς Ἑλέοις. Ὥστε προσεπάθησε νὰ καταστήσῃ τὸν λόγον ἐπιτήδειον νὰ ἐπιδρᾷ ἰσχυρῶς ἐπὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν. Ἀλλὰ λείπει καὶ παρ' αὐτῷ ἡ ψυχολογικὴ καὶ λογικὴ τῆς ῥητορικῆς θεμελίωσις.

Εὐθύδημος (³) καὶ Διονυσόδωρος

Εὐθύδημος καὶ Διονυσόδωρος ἦσαν ἀδελφοὶ Χῖοι τὴν πατρίδα, ἀλλ' ἐκεῖθεν ἀπῴκησαν εἰς Θουρίους. Ἐντεῦθεν δὲ φεύγοντες διέτριβον τὸν πλεῖστον χρόνον ἐν Ἀθήναις. Ἦσαν δὲ ἡλικιῶται τοῦ Σωκράτους ἢ ὀλίγον πρεσβύτεροι. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδίδασκον τὴν πολεμικὴν καὶ δικανικὴν τέχνην, εἶτα δ' ἐν προκεχωρηκυίᾳ ἡλικίᾳ παρῆλθον εἰς τὸ μέσον ὡς διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς. Τὰ διαλεκτικὰ τούτων κυβιστήματα παρίστησι δι' ἀμιμήτου τέχνης καὶ εὐτραπελίας ὁ Πλάτων ἐν τῷ διαλόγῳ Εὐθυδήμῳ (⁴). Τὰ δόγματα τῆς ξυνωρίδος ταύτης τῶν Σοφιστῶν ἦσαν ὅτι «πᾶσι πάντα ὁμοίως εἶναι καὶ ἀεί»· ὅτι «οὐκ ἔστι ψευδῆ λέγειν οὐδὲ δοξάζειν», διότι ὁ λέγων τὸ ὂν λέγει, τὸ δὲ ψευδῆ λέγειν ἐστὶ τὸ λέγειν τὰ μὴ ὄντα, τὸ δὲ μὴ ὂν οὔτε διανοεῖσθαι οὔτε λέγειν δυνατόν ἐστιν. Ἐν-

(¹) Zell. αὐτ. I⁴, 1023.

(²) Ρητ. 1404, α, 13.

(³) *Winckelmann* Plat. Euthyd. p XXIV.

(⁴) Πρβλ. καὶ Ξενοφ. Ἀπομνημονεύμ. III, 1, 2.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τεῦθεν δὲ συνῆγον τὸ συμπέρασμα «*οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν*» (1).

Ἀντιφῶν ἕτερος τοῦ ῥήτορος. Ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ξενοφῶντος (I, 5) γινώσκομεν ὅτι ὁ Σοφιστὴς οὗτος ἐπεχείρησε νὰ καταισχύνῃ τὸν Σωκράτην, παρόντων τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὑφαρπάσῃ αὐτούς, τρὶς δ' ἐπανέλαβε τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην. Λέγεται δὲ καὶ τερατοσκόπος καὶ ὀνειροκρίτης καὶ λογομάγειρος. Ὁ Ψευδοπλούταρχος (ἐν βίοις 10 ῥητ.) συγχέει αὐτὸν πρὸς τὸν ῥήτορα Ἀντιφῶντα τὸν Ῥαμνούσιον. Ἔγραψε «*λόγους περὶ ἀληθείας*», περὶ ὧν λόγων ποιεῖται ὁ Ἑρμογένης (2) καὶ ὧν μικρὸν ἀποσπασμάτιον διέσωσεν ἡμῖν ὁ Σουΐδας ἐν λέξει *ἀδέητος*. Ἐν αὐτῇ τῇ περὶ ἀληθείας συγγραφῇ ἀπεπειρᾶτο νὰ τετραγωνίσῃ τὸν κύκλον. Ἔγραφεν ἐν κύκλῳ πολύγωνον καὶ ἤθελεν οὕτω νὰ μετρήσῃ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κύκλου. Ἐνόμιζε δ' ὅτι, ἂν ηὔξανε πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν πλευρῶν τοῦ πολυγώνου, θὰ συνέπιπτε τὸ πολύγωνον τῷ κύκλῳ (3). Αἱ περὶ φύσεως δόξαι αὐτοῦ εἰσιν ὅμοιαι αἱ μὲν ταῖς τοῦ Ἀναξιμάνδρου καὶ Διογένους, αἱ δὲ ταῖς τοῦ Ἀναξαγόρου, αἱ δὲ ταῖς τοῦ Ἡρακλείτου. Οὕτω π. χ. ἐδόξαζε μετὰ τοῦ Ἀναξιμάνδρου καὶ Διογένους, ὅτι ὁ ἥλιος τρέφεται ἐκ τοῦ περὶ τὴν γῆν ὑγροῦ ἀέρος καὶ ἡρμήνευε τὴν ἡμερησίαν αὐτοῦ περίοδον ἐκ τούτου, ὅτι ζητῶν νέαν τροφὴν προλείπει ἀείποτε τὸ ἐπικαιόμενον καὶ ἀντέχεται τοῦ ὑπονοτιζομένου (4). Τὴν σελήνην ὑπελάμβανεν ὡς ὁ Ἀναξαγόρας ἰδιοφεγγῆ, δὲν διακρίνεται δὲ τὸ ἴδιον αὐτῆς φῶς, διότι ἀμαυροῦται ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ φωτὸς τοῦ Ἡλίου (5). Τὰς δὲ τῆς σελήνης ἐκλείψεις ὑπελάμβανεν ὡς ὁ Ἡράκλειτος ἐκ τῆς στροφῆς τοῦ σκαφοειδοῦς καὶ τῶν ἐκκλίσεων (6). Τὴν θάλασσαν ὑπελάμβανεν ἀντιθέτως πρὸς τὸν Ἀναξαγόραν ἱδρῶτα θερμοῦ, ἐξ οὗ ἀπεχωρίσθη τὸ ἐν αὐτῷ ὑγρὸν καὶ

(1) Περὶ τῶν σοφισμάτων αὐτῶν ἰδὲ Zeller αὐτ. I⁴, 997, 1. καὶ ἐμὴν Ἱστορίαν τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως σελ. 147 καὶ ἑξ.

(2) Ῥητ. σελ 386—387.

(3) Συμπλ. Φυσ. 12, α.

(4) Στοβ. Ἐκλ. I. 524.

(5) Στοβ. Ἐκλ. I. 556.

(6) Στοβ. Ἐκλ. I, 558.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ε. ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἔλαβεν ἁλμυρὰν γεῦσιν, διότι καθεψήθη ὑπὸ τῆς τοῦ ἡλίου θερμότητος, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ παντὸς ἱδρῶτος (¹).

Κριτίας.

Κριτίας ὁ βιαιότατος τῶν ὀλιγαρχικῶν ἐν Ἀθήναις δύνατακ νὰ καταλεχθῇ εἰς τοὺς Σοφιστάς, εἰ καὶ τὴν σοφιστικὴν τέχνην ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα δὲν μετήρχετο. Οὗτος ἐδίδασκεν ὅτι ἡ θρησκεία ἐστὶν ἐπινόημα πυκνοῦ τινος καὶ σοφοῦ ἀνδρός, θελήσαντος νὰ ἐμπνεύσῃ τοῖς πολίταις τὸν φόβον τοῦ ἀδικεῖν λάθρᾳ τὸν πλησίον λόγῳ ἢ ἔργῳ καὶ διδάξαντος

ὡς ἔστι δαίμων ἀφθίτῳ θάλλων βίῳ,
νόῳ τ' ἀκούων καὶ βλέπων, φρονῶν τε καὶ
προσέχων τε ταῦτα καὶ φύσιν θείαν φορῶν,
ὃς πᾶν τὸ λεχθὲν ἐν βροτοῖς ἀκούσεται,
τὸ δρώμενον δὲ πᾶν ἰδεῖν δυνήσεται.
Ἐὰν δὲ σὺν σιγῇ τι βουλεύῃς κακόν,
τοῦτ' οὐχὶ λήσει τοὺς θεούς· τὸ γὰρ φρονοῦν
ἔνεστι.

Τοιαῦτα δὲ διδάξας ὁ πυκνὸς καὶ σοφὸς ἀνὴρ ἐκάλυψε ψευδεῖ λόγῳ τὴν ἀλήθειαν καὶ κατοικίσας τὸν θεὸν ὅθεν αἱ βρονταὶ καὶ αἱ ἀστραπαὶ καὶ ὁ κεραυνὸς καὶ οἱ ὑετοὶ ἐξέπληξε τοὺς ἀνθρώπους καὶ κατέσβεσε τὴν ἀνομίαν (²). Κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλην (³) ὁ Κριτίας ὑπελάμβανε τὴν ψυχὴν τὸ αἷμα καὶ ὅτι διὰ τοῦ αἵματος γίνεται ἡ αἴσθησις. Τὸν Κριτίαν θεωρεῖ ὁ Φρύνιχος(⁴) *κανόνα καὶ στάθμην καὶ παράδειγμα ἄριστον εἰλικρινοῦς καὶ καθαροῦ Ἀττικοῦ λόγου*, κατατάσσει δ' αὐτὸν εἰς τὴν χορείαν τοῦ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους, τοῦ χοροῦ τῶν ἐννέα ῥητόρων, τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Ξενοφῶντος, Αἰσχίνου τοῦ Λυσκνίου τοῦ Σωκρατικοῦ καὶ τοῦ Ἀντισθένους (⁵). Ὁ Ἀλέξανδρος (παρὰ Φιλοπόνῳ περὶ ψυχῆς κεφ. 8)

(¹) Πλουτ. Ἀρίσκ. Γ', 15, 4.
(²) Σέξτ. IX, 54 καὶ ἐφ. πρβλ. καὶ Πλάτ. Νόμ. 889 Ε.
(³) Περὶ ψυχῆς I, 2. 405, 6, 6.
(⁴) Παρὰ Φωτίῳ Κώδ. 158.
(⁵) Ἰδὲ καὶ Διον. περὶ τοῦ Θουκ. χαρακτ. κεφ. 54.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

καὶ ὁ Σιμπλίκιος (περὶ ψυχῆς 8, α μ.) διακρίνουσι Κριτίαν σοφιστὴν καὶ Κριτίαν πολιτικόν, ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην ἀναιρεῖ ὁ Spengel (Συναγ. Τεχν. σελ. 120 κ. ἐφ.).

Καλλικλῆς.

Καλλικλῆς ὁ Ἀχαρνεὺς ἦτο νεώτερος τοῦ Σωκράτους, ἤθελε δὲ νὰ λέγηται οὐχὶ σοφιστής, ἀλλὰ πολιτικὸς (¹) καὶ κατεφρόνει τῆς φιλοσοφίας (484 καὶ ἐφ.). Ἔλεγε δὲ ὅτι δίκαιόν ἐστι τὸ ἄγειν βίᾳ τὸν κρείττω τὰ τῶν ἡττόνων καὶ ἄρχειν τὸν βελτίω τῶν χειρόνων καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἀμείνω τοῦ φαυλοτέρου (²), ὅτι τὸ ἀδικεῖν ἐστι αἰσχρὸν νόμῳ καὶ οὐχὶ φύσει (αὐτ. 482 Δ. καὶ ἐφ.), τὸ δ' ἀδικεῖσθαι φύσει αἴσχιον· διότι τὸ ἀδικεῖσθαί ἐστι πάθημα οὐχὶ ἀνδρός, ἀλλ' ἀνδραπόδου, ᾧ κρεῖττόν ἐστι τεθνάναι ἢ ζῆν, ὅστις ἀδικούμενος καὶ προπηλακιζόμενος μὴ οἷός τ' ἐστὶν αὐτὸς ἑαυτῷ βοηθεῖν μηδὲ ἄλλῳ, οὗ ἂν κήδηται. Τοὺς νόμους τίθενται οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ πολλοὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ τὸ αὐτοῖς συμφέρον ἐκφοβοῦντες τοὺς ἐρρωμενεστέρους τῶν ἀνθρώπων καὶ δυνατοὺς ὄντας νὰ πλεονεκτῶσιν, ἵνα μὴ πλέον αὐτῶν ἔχωσι, καὶ λέγουσιν ὅτι αἰσχρὸν καὶ ἄδικόν ἐστι τὸ πλεονεκτεῖν καὶ ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ ἀδικεῖν, τὸ ζητεῖν ἔχειν πλέον τῶν ἄλλων. Κατὰ τὸν τῆς φύσεως ἄρα νόμον πράττουσιν ὅσοι τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν κανόνα τῶν πράξεων ἔχοντες πλεονεκτοῦσιν ὅσον δύνανται μᾶλλον τῶν ἄλλων. Οἱ δὲ ἡμέτεροι νόμοι, οἵτινες τοὺς βελτίστους καὶ ἐρρωμενεστέρους ἡμῶν αὐτῶν ἐκ νέων λαμβάνοντες ὥσπερ λέοντας κατεπάδοντες καὶ γοητεύοντες καταδουλοῦνται λέγοντες ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ δῆθεν πρὸς ἀλλήλους ἰσότης καὶ ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον, εἰσὶν ἀνθρώπων τεχνάσματα. Τὸ συμπέρασμα δὲ τῆς θεωρίας ταύτης τοῦ Καλλικλέους ποῖον ;

Ἐάν, λέγει, γένηταί τις ἀνὴρ φύσιν ἔχων ἱκανὴν πάντα ταῦτα ἀποσεισάμενος καὶ διαρρήξας καὶ διαφυγών, καταπατήσας τὰ ἡμέτερα γράμματα καὶ μαγγανεύματα καὶ ἐπῳδὰς καὶ νόμους τοὺς παρὰ φύ-

(¹) Πλάτ. Γορ. 515. 519 καὶ ἀλλαχοῦ.

(²) Πλάτ. Γορ. 488 Β. 483 Δ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σιν ἅπαντας ἐπαναστὰς ἀνακφανῆ δεσπότης ἡμῶν, τότε ἐκλάμπει τὸ τῆς φύσεως δίκαιον.

Τὴν σωφροσύνην ἐθεώρει ἡλιθιότητα καὶ τοὺς σώφρονας ἠλιθίους(1), ὅτι ὁ μέλλων νὰ ζήσῃ ὀρθῶς ὀφείλει νὰ καταλείπῃ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ ἀκολάστους, ἵνα γίνωνται ὅσον τὸ δυνατὸν μέγισται, τὸ ὑπηρετεῖν δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ἐστὶν ἀνδρεία καὶ φρόνησις, μόνον οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκπληρώσωσι τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας ἐπαινοῦσι τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην διὰ τὴν ἑαυτῶν ἀνανδρίαν. Ἀρετὴ καὶ εὐδαιμονία ἐστὶν ἡ τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία, τὰ δ' ἄλλα εἰσὶ καλλωπίσματα, παρὰ φύσιν συνθήματα, ἀνθρώπων φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια.

Ἱππόδαμος ὁ Μιλήσιος.

Διὰ τὴν πρὸς τὴν σοφιστικὴν σχετιζομένην πολυπραγμοσύνην κατατάσσεται εἰς τοὺς Σοφιστὰς καὶ ὁ ἀρχιτέκτων Ἱππόδαμος Εὐρυφῶντος ὁ Μιλήσιος. Περὶ τὴν 82 ἢ 83 Ὀλυμπιάδα 25 ἐτῶν τὴν ἡλικίαν ἐποίησε τὴν κατατομὴν τοῦ Πειραιῶς, περὶ τὴν 84 Ὀλυμπιάδα (444/3) διηύθυνε τὰ ἔργα τῶν Θουρίων, περὶ τὴν 93, 1 Ὀλυμπιάδα (408) ἑβδομηκοντούτης ὢν ἔκτισε τὴν Ῥόδον (2). Ἔστι δ' ὁ Ἱππόδαμος κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην πρῶτος τῶν μὴ πολιτευομένων, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ εἴπῃ τι περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας. Ἦτο δὲ λόγιος καὶ περὶ τὴν ὅλην φύσιν καὶ πρῶτος εὗρε τὴν διαίρεσιν τῶν πόλεων (3) καὶ τὸν Πειραιὰ κατέτεμε γενόμενος καὶ περὶ τὸν ἄλλον βίον περιττότερος διὰ φιλοτιμίαν, ὥστε ἐνομίζετο ὑπὸ πολλῶν ὅτι ἔζη περιεργότερον κατά τε τὸ πλῆθος τῶν τριχῶν καὶ τὸν πολυτελῆ κόσμον· ἔτι δὲ μετεχειρίζετο ἐσθῆτα εὐτελῆ μέν, ἀλεεινὴν δὲ οὐ μόνον τὸν χειμῶνα ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ θέρος. Πῶς δὲ κατεσκεύαζε τὴν κατ' αὐτὸν ἀρίστην πόλιν διηγεῖται ὁ Ἀριστοτέλης αὐτόθι Β', 8. 1267, 6, 22 κ. ἑξ.

(1) Πλάτ. Γορ. 491 Ε.

(2) Hermann, de Hippodamo Milesio. Marburg 1841 σ. 18 καὶ ἑξ.

(3) Ἀριστ. πολ. 1330, 6, 21. 1267, 6, 22 καὶ ἑξ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Φαλέας ὁ Χαλκηδόνιος.

Καὶ *Φαλέας ὁ Χαλκηδόνιος* δύναται νὰ καταταχθῇ εἰς τοὺς Σοφιστὰς διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ θεωρίαν, ὅτι αἱ κτήσεις τῶν πολιτῶν πρέπει νὰ ὦσιν ἴσαι. Ἐνόμιζε δὲ τοῦτο οὐχὶ χαλεπὸν μέν, ὅταν νεωστὶ κτίζωνται αἱ πόλεις, ἐργωδέστερον δέ, ὅταν ὑπάρχωσιν ἤδη κατῳκημέναι· ὅμως δὲ τάχιστα ὑπελάμβανεν ὅτι ἐδύνατο νὰ ἐπέλθῃ ἐξομάλισις, ἂν οἱ μὲν πλούσιοι παρέχωσι προῖκας καὶ μὴ λαμβάνωσιν, οἱ δὲ πένητες λαμβάνωσι καὶ μὴ παρέχωσιν. Ἡ γνώμη αὕτη τῆς ἰσότητος τῆς περιουσίας, ἣν πρῶτος εἰσηγήσατο ὁ Φαλέας, διὰ τὸ καινοτόμον αὐτῆς καὶ διότι δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὅτι τὸ ἐπικρατοῦν δίκαιον ἦτο ἐναντίον πρὸς τὴν φύσιν, ἔχει πολλὴν σχέσιν πρὸς τὰ σοφιστικὰ δόγματα καὶ πρὸς τὰς σοφιστικὰς τάσεις (¹). Περὶ αὐτοῦ ὅμως λεπτομερέστερόν τι δὲν γινώσκομεν.

Διαγόρας ὁ Μήλιος.

Εἰς τοὺς Σοφιστὰς κατατάσσεται ἄνευ λόγου ὁ διθυραμβοποιὸς *Διαγόρας ὁ Μήλιος*, ὃν εἴδομεν (σελ. 252) κατατασσόμενον καὶ ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Δημοκρίτου. Ὁ ἀνὴρ οὗτος λέγεται ὅτι κατ' ἀρχὰς ἦτο θεοσεβής, ἀλλ' ἔπειτα, ὅτε συνέβη αὐτῷ νὰ ἴδῃ μέγα κακὸν ὑπὸ τῶν θεῶν ἀτιμώρητον μεῖναν, κατέστη ἄθεος. Τὸ μέγα δὲ τοῦτο κακὸν εἰκάζεται ὅτι ἐστὶν ὁ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων φόνος τῶν Μηλίων (²), γενόμενος τῷ 416 (Θουκ. V, 116). Κατὰ τὸν Σέξτον (πρὸς Δογματ. Γ', 53) ἀπὸ δεισιδαίμονος μετετράπη εἰς ἄθεον, διότι ἠδικήθη ὑπό τινος ἐπιορκήσαντος καὶ μηδὲν ἕνεκα τούτου παθόντος. Τῆς ποιήσεως αὐτοῦ ἤρχετο ὁ Διαγόρας κατὰ τὸν αὐτὸν μάρτυρα Σέξτον ὧδε· «*Κατὰ δαίμονα καὶ τύχην πάντα τελεῖται*». Οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς θάνατον δι' ἀθεΐαν ὡς ἀσεβῆ εἰπόντα καὶ πράξαντα καὶ τὰ μυστήρια εἰς τὸ κοινὸν ἐξενεγκόντα. Κατεδικάσθη δὲ κατὰ τὸν Διόδωρον τῷ 6' τῆς 91 Ὀλυμπ. (415 π. Χ.).

(¹) Zeller αὐτ. 1⁴, 963.

(²) Ueberweg—Heinze, Gründr. κτλ. I σελ. 119 ἔκδ. 9⁴.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΟΟΤΡΟΠΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΤΡΟΠΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Τῆς καταδίκης ταύτης μνείαν ποιεῖται καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Ὄρνισι (παρεστηθεῖσι τῷ 6' ἔτει τῆς 91 Ὀλυμπιάδος=415 π. Χ.) στίχ. 1073. «Ἤν ἀποκτείνῃ τις ὑμῶν Διαγόραν τὸν Μήλιον λαμβάνειν τάλαντον». Τὴν ἀθεΐαν αὐτοῦ αἰνίττεται ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ἐν ταῖς δευτέραις Νεφέλαις στίχ. 830, (διότι αἱ πρῶται ἐδιδάχθησαν Ὀλυμπ. 89, 1). Ὁ Σουΐδας (καὶ ὁ Εὐσέβιος ἐν Χρονικοῖς) τίθησι τὴν ἀκμὴν τοῦ Διαγόρου τὴν 78 Ὀλυμπ. 468/1, προστίθησι δὲ καὶ ὅτι ὁ Διαγόρας ἀπελύθη τῆς αἰχμαλωσίας ὑπὸ τοῦ Δημοκρίτου, ὅπερ ἀναιροῦσιν ἄλληλα. Ἡ εἰς θάνατον καταδίκη αὐτοῦ συνέχεται ἴσως μετὰ τῆς πράξεως τῶν Ἑρμοκοπιδῶν, τῆς τῷ 415 γενομένης. Λέγεται ὅτι φεύγων ἐπνίγη, ἀλλὰ συγχέεται ἴσως ὁ Διαγόρας μετὰ τοῦ Πρωταγόρου. Ὡσαύτως δὲν φαίνεται ἀληθὲς τὸ φερόμενον ὅτι ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Δημοκρίτου. Περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Münchenberg, de Diagora Melio. Diss. Halle 1878. ὁ v. Wilamowitz M. D. v. Melos ἐν Textgesch. d. griech Lyriker. Abhandl. d. Ges. d. W. in Göttingen IV, 3, σελ. 80—84. Ὁ Διαγόρας ἔγραψε σύγγραμμα, φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «*Φρύγιοι λόγοι ἢ ἀποπυργίζοντες*».

Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος.

Πῶλος μαθητὴς τοῦ Γοργίου Ἀκραγαντῖνος πολὺ τοῦ Σωκράτους νεώτερος(1). Ὁ Φιλόστρατος ὀνομάζει αὐτὸν εὔπορον, Σχολιαστὴς δέ τις τῆς Ἀριστοτέλους Ῥητορικῆς «παῖδα Γοργίου». Ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν προῆλθεν ἴσως ἐκ τῶν μεγάλων διδάκτρων, ἃ παρεῖχε τῷ Γοργίᾳ, τοῦτο δὲ κατὰ τὸν Geel ἐκ παρανοήσεως τοῦ χωρίου 461 C τοῦ διαλόγου Γοργίου. Ὁ Πῶλος περιωρίζετο εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ῥητορικῆς. Εἰς ῥητορικήν τινα τοῦ Πώλου συγγραφὴν ἀναφέρεται ὁ Πλάτων ἐν Φαίδρῳ 267 C, Γοργίᾳ 448 C, 462 B. καὶ ἑφ. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Μετὰ τὰ φυσικὰ I, 1. 981, α, 3(2).

Ὁ Λυκόφρων καὶ ὁ Πρώταρχος(3) καὶ ὁ Ἀλκιδάμας εἰσὶν ὡσαύτως μαθηταὶ τοῦ Γοργίου.

(1) Φιλοστρ. 6. Σοφ. I, 3. Σουΐδ. Πῶλος. Πλάτ. Γορ. 463 E.
(2) Πρβλ. Zeller I⁴ 960, 1. Spengel ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 87.
(3) Περὶ τούτου ἰδὲ Zeller I⁴, 960, 3. 4. 961, 1.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ὁ Ἀλκιδάμας διεδέξατο ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ῥητορικῆς τὸν Γοργίαν, ἐγένετο ἀντίπαλος τοῦ Ἰσοκράτους καὶ ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτοῦ ἐν τῷ *Μεσσηνιακῷ* αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ διασωθέντι, ἴσως δὲ γνησίῳ λόγῳ, περὶ λογογράφων ἢ Σοφιστῶν. Κατὰ τὸν Vahlen(¹) ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ αὐτοῦ ὁ Ἀλκιδάμας συνηγόρει ὑπὲρ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἀνεγερθείσης Μεσσήνης. Ἐκεῖ δὲ ἔλεγεν ὅτι «*ἐλευθέρους ἀφῆκε πάντας θεός, οὐδένα δοῦλον ἡ φύσις πεποίηκεν*». Εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἀριστοτέλης λέγων ἐν τῇ Ῥητορικῇ (²) ὅτι ὑπάρχει «*φύσει κοινὸν δίκαιον καὶ ἄδικον*» (³). Ὁ Ἀλκιδάμας ἔγραψε καὶ ἐγκώμιον τοῦ θανάτου καὶ ἐγκώμιον τῆς πενίας.

Ὁ Λυκόφρων ἔλεγεν ὅτι ἡ εὐγένεια κενόν τι ὅλως ἐστὶ καὶ ἁπλοῦν φάσμα. Ἀντιπαραβάλλων δ' αὐτὴν πρὸς ἄλλα ἀγαθὰ εὑρίσκει ὅτι τῆς εὐγενείας τὸ κάλλος ἐστὶν ἀφανές, ἐν λόγῳ μόνον ὑπάρχει τὸ σεμνόν (⁴).

Ξενιάδης ὁ *Κορίνθιος*, οὗ μνείαν ποιεῖται μόνος ὁ Σέξτος (⁵), ἔλεγεν ὅτι εἰσὶ πάντα ψευδῆ καὶ ὅτι πᾶσα δόξα καὶ φαντασία ψεύδεται καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πᾶν τὸ γιγνόμενον γίγνεται καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν πᾶν τὸ φθειρόμενον φθείρεται.

Ἀντίμοιρος ὁ Μενδαῖος εὐδοκιμώτατος τῶν μαθητῶν τοῦ Πρωταγόρου, ὅστις ἐμάνθανε παρὰ τῷ Πρωταγόρᾳ τὴν τέχνην, ἵνα Σοφιστὴς γένηται· ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι καὶ ὄντως ἐγένετο.

Εὔηνος ὁ *Πάριος*, σύγχρονος τοῦ Σωκράτους, ποιητής, ῥήτωρ καὶ τῆς ἀρετῆς διδάσκαλος, τῆς τε ἀνθρωπίνης καὶ τῆς πολιτικῆς. Ἐδίδασκε δὲ πέντε μνῶν (⁶).

Πολύξενος ἦτο σύγχρονος τοῦ Πλάτωνος, ἔζησε δὲ μακρὸν

(¹) D. Retor Alkidamas. Sitzungsber. d Wiener Akad. Hist-phl. kl. 1863 σελ. 491 καὶ 504.

(²) Α', 13. 1373, 6, 18.

(³) Ἴδε Σχολιαστὴν Orat. Attic. II, 155.

(⁴) Περὶ αὐτοῦ ἴδε Vahlen, Rhein. Mus. XVI. 143 κ. ἑξ.

(⁵) II. Μαθ. VII, 48. 53. 338. 339 VIII, 5. Πυρρ. Ὑποτ. II, 18.

(⁶) Πλάτ. Φαίδ. 60 Α. Φαίδρ. 267 Α. Ἀπολ. 20 Α. καὶ ἑξ. Spengel ἐνθ. ἀν. 92 καὶ ἑξ. Bergk, Lyrici Graeci 474 καὶ ἑξ. 476.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕΝΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

χρόνον ἐν τῇ αὐλῇ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Αὐτοῦ ἐστι τὸ κατὰ τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος ἐπιχείρημα τοῦ «τρίτου ἀνθρώπου», ἔχον ὧδε (¹)· «εἰ κατὰ μετοχήν τε καὶ μετουσίαν τῆς ἰδέας καὶ τοῦ αὐτοανθρώπου ὁ ἄνθρωπός ἐστι, δεῖ τινα εἶναι ἄνθρωπον, ὃς πρὸς τὴν ἰδέαν ἕξει τὸ εἶναι. Οὔτε δὲ ὁ αὐτοάνθρωπος, ὅ ἐστιν ἰδέα, κατὰ μετοχὴν ἰδέας, οὔτε ὅ τίς ἄνθρωπος. Δεήσεται ἄλλον τινὰ εἶναι τρίτον ἄνθρωπον τὸν πρὸς τὴν ἰδέαν τὸ εἶναι ἔχοντα».

Ἤτοι ἐὰν ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπός ἐστι κατὰ μετοχὴν τῆς ἰδέας, ὅ ἐστι τοῦ αὐτοανθρώπου, ἀναγκαζόμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν προσέτι, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἄνθρωπός τις, ὅστις θὰ ἔχῃ τὸ εἶναι ἐκ τῆς ἰδέας, ἀλλ' οὗτος οὔτε ὁ αὐτοάνθρωπος δύναται νὰ ᾖ, καθ' ὅσον ὁ αὐτοάνθρωπός ἐστιν ἡ ἰδέα, ἧς κατὰ μετοχὴν ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος, οὔτε ὁ ὡρισμένος ἀτομικῶς, ὁ καθ' ἕκαστον δηλ. ἄνθρωπος, ἀνάγκη ἑπομένως νὰ ὑπάρχῃ τρίτος τις ἄνθρωπος παρὰ τὸν αὐτοάνθρωπον καὶ τὸν τόν δε τινὰ ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ δηλ. ὁ Πλάτων δέχεται ὅτι τὰ ὅμοιά εἰσιν ὅμοια τῇ μετουσίᾳ τοῦ αὐτοῦ τινος, ὅμοιοι δέ εἰσιν καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὴν ἰδέαν αὐτῶν, ἕπεται ὅτι ἡ ὁμοιότης αὐτῶν πηγάζει ἐκ τρίτου τινός (τοῦ τρίτου ἀνθρώπου), ὅπερ οὔτε ὁ καθ' ἕκαστον ἄνθρωπος, ἤτοι ὁ Σωκράτης καὶ Πλάτων ἐστίν, οὔτε ἡ ἰδέα τοῦ ἀνθρώπου, ἤτοι ὁ αὐτοάνθρωπος.

§ 30.

Σκέψις καὶ ἐριστικὴ τῶν Σοφιστῶν.

Ἀποχὴ τῶν Σοφιστῶν ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τῆς φύσεως.—Ἡ ἐριστικὴ αὐτῶν ἄτεχνος καὶ ἀμέθοδος.

Ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς σκέψεως τῶν Σοφιστῶν ἐστιν ἡ Ἐριστική. Ἀφ' οὗ ἀλήθεια καθ' ἑαυτήν, ἀδιαφιλονείκητον παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις κῦρος ἔχουσα, δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ἑκάστῳ ἀληθές ἐστιν ὅ,τι ἂν αὐτῷ ὡς ἀληθὲς φαίνηται, τότε πρὸς πάντα ἰσχυρισμὸν δύναται ν' ἀντιταχθῇ τῷ αὐτῷ δικαίῳ ἕτερός τις ἀνισοδήποτε. Οὐδὲν ἄρα ὑπάρχει, οὗ τὸ ἐναντίον νὰ μὴ δύνηται νὰ ὑπάρχῃ ἀληθές. Τοῦτο τὸ πόρισμα ἐξήγαγεν ἐκ τῆς θεωρίας αὐτοῦ ὁ Πρωταγόρας ἤδη εἰ-

(¹) Ἀλεξάνδρ. Ἀφροδ. ὑπομν. εἰς τὰ Μετὰ τὰ Φυσ. Ἀριστοτέλους Δ. 990, 6, 15.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

πῶν ὅτι περὶ παντὸς πράγματος ὑπάρχουσι δύο λόγοι ἀντικείμενοι ἀλλήλοις. Ἐφήρμοζε δὲ τοὺς δύο τούτους ἀντικειμένους λόγους καὶ ἐν τῇ πράξει διαλεγόμενος καὶ συζητῶν.

Ἡ ἐριστικὴ λοιπὸν ἦτο τὸ κύριον ἔδαφος τῆς δράσεως τῶν Σοφιστῶν.

Σπουδαῖαι μεταφυσικαὶ ἢ φυσικαὶ ἔρευναι ὑπ' οὐδενὸς τῶν Σοφιστῶν ἐγένοντο.

Ἠκούσαμεν ἤδη ὅτι ὁ Ἱππίας ἐποιεῖτο ἐπιδείξεις γεωμετρικῶν καὶ μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν γνώσεων καὶ ὅτι ὁ Ἀντιφῶν ἐπειρᾶτο νὰ τετραγωνίσῃ τὸν κύκλον καὶ ὅτι εἶχε φυσικάς τινας καὶ ἀστρονομικὰς δόξας, ἀλλὰ κατὰ πόσον αὗται τὸ μὲν ἦσαν ἁπλοῦν δάνειον, τὸ δὲ καὶ ὅλως γελοῖαι, καὶ κατὰ πόσον ἀπεῖχον τῶν ἐμβριθῶν καὶ χάριν αὐτῆς τῆς ἀληθείας γινομένων ἐπιστημονικῶν περὶ τὴν φύσιν ἐρευνῶν περιττὸν καὶ νὰ ὑπομνήσωμεν. Ὁ Πρωταγόρας, ὡς γινώσκομεν ἤδη, καὶ ἐνέπαιζε μάλιστα τὸν Ἱππίαν, ὡς διδάσκοντα γεωμετρίαν καὶ λογισμοὺς καὶ μουσικήν. Παρὰ δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους μανθάνομεν ὅτι ὁ Πρωταγόρας προσέβαλλε τὴν ἀστρονομίαν λέγων ὅτι οἱ τρόποι καὶ αἱ τροχιαὶ τῶν ἀστέρων δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τὰ σχήματα τῶν ἀστρονόμων, διημφεσβήτει δὲ καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν βεβαιότητα τῶν μαθηματικῶν.

Ὁ δὲ Γοργίας παροδικῶς μόνον μετεχειρίζετο φυσικὰς γνώμας ἄλλων φιλοσόφων, οἷον τὴν περὶ ἀπορροῶν καὶ πόρων θεωρίαν τοῦ Ἐμπεδοκλέους, τὴν τοῦ Ἀναξαγόρου ὅτι ὁ Ἥλιός ἐστι μύδρος, ἰδίας δ' ἐρεύνας περὶ τὴν φύσιν δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ ν' ἀναλάβῃ ἡ σκεπτικὴ αὐτοῦ θεωρία, ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει· καὶ ἂν ὑπάρχῃ, οὐκ ἔστι νοητόν· καὶ ἂν ὑπάρχῃ νοητόν, οὐκ ἔστι τοῖς ἄλλοις δηλωτόν.

Τοῦ δὲ Προδίκου καὶ Θρασυμάχου καὶ τῶν ἄλλων ὀνομαστῶν Σοφιστῶν οὐδεμία φυσικὴ γνώμη παραδίδοται ἡμῖν. Οὕτως ἦσαν ἀπεστραμμένοι ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τῆς φύσεως. Ἀντὶ λοιπὸν τῆς γνώσεως τῶν ὄντων μένει αὐτοῖς μόνον ἡ ὑποκειμενικὴ περὶ τὸ σκέπτεσθαι καὶ λέγειν δεξιότης, ἡ περὶ τὰς εἰκοτολογίας εὐστροφία, ἧς ἔργον ἦτο τὸ ἀναιρεῖν τὰς τῶν ἄλλων πεποιθήσεις, ἀφ' οὗ ἰδίας πεποιθήσεις δὲν ἐδύναντο νὰ ἔχωσιν. Ἡ ἐριστικὴ ἄρα τυγχάνει καρπὸς ἄφυκτος τῆς σοφιστικῆς. Ταύτης δὲ τὴν μὲν ὁδὸν ὑπέδειξεν ὁ Ζήνων, συνεπλήρωσε δ' αὐτὴν ὁ Γοργίας, προήγαγε δ' ὁ Πρωτα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

γόρας τοσοῦτον, ὥστε ἔγραψε τέχνην ἐριστικὴν καὶ ἐγέννησε τὸ ἐπιπόλαιον γένος τῶν ἐριστικῶν, τοὺς λεξειδίων θηρήτορας, ζηλωτὰς τεχνυδρίων, τοὺς ἐρειδάντας καὶ ἱμαντελικτάς, ὡς χαρακτηρίζει αὐτοὺς ὁ Δημόκριτος.

Οὕτω δὲ ἡ σοφιστικὴ συνεδέθη τόσον στενῶς μετὰ τῆς ἐριστικῆς, ὥστε οἱ μὲν Σοφισταὶ καλοῦνται πλέον ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἁπλῶς ἐριστικοί, ἡ δὲ σοφιστικὴ ὁρίζεται ὡς ἡ τέχνη τοῦ περὶ πάντων ἀμφιβάλλειν καὶ τοῦ ἀντιλέγειν πρὸς πάντα ἰσχυρισμόν. Καὶ τοῦτο πάλιν οἱ Σοφισταὶ ἐποίουν λιαν ἀτέχνως καὶ ἀμεθόδως, διότι δὲν ἐδίδασκον τὸ ἀμφιβάλλειν καὶ τὸ ἀντιλέγειν ὡς ἐπιστήμην, ἀλλ' ἐδίδοσαν τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν νὰ μανθάνωσιν οἱ μὲν λόγους ῥητορικούς, οἱ δὲ λόγους ἐρωτητικούς. Πᾶσαν δὲ σπουδὴν κατέβαλον εἰς τὸ νὰ συγχέωσι τὸν διαλεγόμενον καὶ νὰ περιπλέκωσιν αὐτὸν εἰς δυσκολίας, ἐξ ὧν νὰ μὴ δύνηται νὰ ἐξέλθῃ, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ ἀπόκρισιν νὰ παριστῶσιν ὡς μὴ ὀρθήν. Ἂν δὲ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο κατώρθουν δι' ὀρθῆς σκέψεως ἢ διὰ σοφισμάτων, ἂν ὁ διαλεγόμενος πράγματι ἀνῃρεῖτο καὶ ἀνετρέπετο ἢ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον, ἂν ἐσίγησε, διότι αἰσθάνεται ἑαυτὸν νενικημένον, ἢ ἐὰν εἰς τοὺς ἀκροατὰς μόνον φαίνηται νενικημένος, περὶ τούτων οὐδόλως ἔμελλε τοῖς Σοφισταῖς. Ἤρκει μόνον αὐτοῖς νὰ φανῶσιν ὅτι ἐξέρχονται τοῦ ἀγῶνος νικηταί.

§ 31.

Ἠθικὴ καὶ ῥητορικὴ τῶν Σοφιστῶν.

Ἀρετή, δίκαιον, θρησκεία.—Ῥητορική.

Οἱ τῆς Σοφιστικῆς ἱδρυταὶ δὲν ἐξήγαγον μὲν αὐτοὶ τὴν ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῶν ἐνυπάρχουσαν περὶ τοῦ ἠθικοῦ βίου θεωρίαν μετὰ τῆς αὐτῆς αὐστηρότητος καὶ ἀκαμψίας, μεθ' ἧς οἱ διάδοχοι αὐτῶν, κατέβαλον δ' ὅμως αὐτοὶ τὰ σπέρματα, ἐξ ὧν κατὰ ἱστορικὴν ἀνάγκην ὤφειλε ν' ἀναπτυχθῇ ἡ θεωρία αὕτη.

Οἱ Σοφισταὶ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς διδασκάλους τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦτο ἐνόμιζον τὸ ἴδιον ἔργον· διότι εἰς ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τῶν ὄντων οὔτε ἐπίστευον, οὔτε ὄρεξιν πρὸς αὐτὴν εἶχον.

Τὴν δ' ἀρετὴν ἐξελάμβανον λίαν ἀορίστως. Ἀρετὴν ἐνόμιζον πᾶν ὅ,τι καθίστησι τὸν ἄνδρα ἱκανὸν καὶ ἐπιτήδειον, ἤτοι τὸ μὲν ὠφε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΜΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006